

૪૨૩૭

સોના જેવી તક!

નવો ખેલ.

માનસિંહ અને અભયસિંહનાં
ગાયનો.

દોહરો.

માન ધરીતે અભય રો, વાંચી આ આખ્યાન;
મગન રહો મન સર્વદા, ધરજો ધીરજ ધ્યાન.

છપાવી પ્રગટ કર્તા.

મગનલાલ શંકર પટેલ.

એન્ડ કંપની

ત્રિયંસવામીતના સર્વ હક્ક સ્વાધીન.

અમદાવાદ.

યુનાઇટેડ પ્રી. એ. જ. એ. કંપની “લિમિટેડના” પ્રેસમાં
રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યું.

કિંમત ૦—૨—૯

(સામગ્રી લેનારને કીફાયતે ભાવે આપીશું.)

સોના જેવી તક !

તવો ખેલ.

માનસિંહ અને અભયસિંહનાં

ગાયનો.

દોહરો.

માન ધરીને અભય રો, વાંચી આ આખ્યાન;
મગન રહો મન સર્વદા, ધરજો ધીરજ ધ્યાન.

છપાવી પ્રગટ કર્તા.

મગનલાલ શંકર પટેલ,

એન્ડ કંપની

અંધસ્વામીત્વના સર્વ હક્ક સ્વાધીન.

અમદાવાદ.

યુનાઇટેડ પ્રી. એ. જ. એ. કંપની “લિમિટેડના” પ્રેસમાં
રણછોડલાલ ગંગારામે છાપ્યું.

કિંમત ૦—૨—૬

(સામગ્રી લેનારને કીશાયતે ભાવે આપીશું.)

માનસિંહ અને અભયસિંહ.

અંક ૧ લો.

પ્રવેશ ૧ લો.

મંગળાચરણ હૃદયર સ્તુતિ.

સુત્રધાર—

(મૃગલોચની ગજગામની ઓ કામની સુંદર—એરાગ)
જય જય જય અથરણ શરણ, હરકત હરણ હરેક.
વંદુ ગુણ ઉજવળ વરણનું, તરણ તારણ એક—ટેક.
દે બુદ્ધિ અવિચળ વિભો, વરણ ન વાણી વિવેક;
જેથી અંથ અંથન કરે, પણ તુજીણ દુટે ટેક-જયજય.
કરે કરેણા કપાનિધિ, કમળાવર કીરતાર;
ભવભય હર ભગવંતનું, વિધ વાણી તણો દાતાર—જયજય.

સભાજનો પ્રત્યે.

લાવણી.

સહુ શુણો યઈ એક ચિત્ત, વિત્ત વર્ણનનું;
હાલું રાજપુત્રની રીત, ગુણ અતુરાઈનું.
બે ભ્રાત વિધ વિખ્યાત, કુળ રાડોડે;
જે જોધપૂર અધિનાથ, નાવે કોઈ જોડે—સહુ.
શુભ પિતા અજીતસિંહ આપ, તણા સુ કુમારો;
બહુ ગુણ તણા ભંડાર, અભયવિર ધારો—સહુ.

અતિ ન્યાય નીતિના ધીર, વિનયીને વિવેકી;
 છે અનમી અડગ જે વિર, મમત મન ટેકી—સહુ.
 તે વિરતણી શુણી વાત, આદિથી અંતે;
 શુભ લહો બોધ આ વાર, ચિત્તથી અંતે.

પ્રવેશ રત્ને.

(સ્થળ—સરોવર ઉપરનો હવા મેહેલ.)

(નગર શેઠની દીકરી ઝીણા પદ્મનીને પાણી ભરીને
 જતાં જોવાથી માનસિંહ અભયસિંહને કહે છે.)

છંદ દમીલાની ચાલ.

માનસિંહ—દીઠી દીલદારી, જતાં ભરી વારી;

કીધી ચમકારી, કટાક્ષથી ભારી.

શીરે લીધી ધારી, ધકુલાકી હારી;

એથી શાહુકારી, સુ કન્યા કુવારી.

શોભે ચંદ લોલ, કપાલ કપોલ;

અધર તંબોલ, ગુલાલકી ગારી.

દીગ્ર છૂટા કેશ, ફણીધર શેષ;

મધ્યે શોભે ખેસ, ગુલાલકી ગારી.

કેલ કીવેલ, જે સાથ ઉભેલ;

એસી અલબેલ, જે ધાજખ લાગી.

નેન કમાન, બીચે ચક્ષુ ખાન;

કટાક્ષથી ધાવ કરે, જોને જોગી.

(અરે યોગી કયમ તું કરેછે ઉદાસ-અરાગ.)
 અભયસિંહ—અરે ભાઈ આ શું, ખોલોછો વચન.
 ભલે હોય સુંદર અતિ તે કુમારી,
 વિચારી વદો મુખ એ અન્ય નારી;
 જુઓ આપ આપણો આદિનો ધર્મ,
 તજી ન્યાય જોજો ખુઓ આપ મર્મ;
 ગણો વસ્તીને બાળ બચ્ચાં સમાન,
 બતાવો પીતા ધર્મ આ શું લવાન;

પ્રવેશ ૩ જો.

(સ્થળ—શેહેરનો દરવાજો.)

(ગામનું મહાજન ઉઘાળા ભરીને ગામ તજવા માગેછે.)

મહાજન— સોરઠી ગજલ.

અરે સુણુ અમારી વાતને દરવાન સદ્ય હરે ધરી,
 નહીં તો થાશે અદકી ધાત તે વાત માન તું મારી ખરી-ટેક.
 કર જલદી ખોલ તું બાર જાવું નગ્ર તજીને આ સમે;
 જાય વખત વારે લગાડ તું, દુષ્ટ વાત અમને નહીં ગમે—અરે.
 થયા દુષ્ટ પુત્ર ઉભય ખરે, ધર્મ રાજ્ય તો ચાલ્યુ ગયું;
 રહે લાજ કયમ રૈયત તણી, ધાર્યું સર્વ તોરે અફજ થયું—અરે.

અંતર પ્રવેશ.

(સ્થળ—રાજમહેલ.)

(દરવાનરાજ પાસેજઈ મહાજનની જવા વિષેની વાત કરેછે)

દરવાન—

બનજારા.

સૂણો ધર્મ ધરંધર મહારાજ, ચાલ્યું મહાજન લોપી માજ;
 કાંઈ વાતો તે વિપરીત કરેછે, માંહોમાંહે ઘોખો ધરેછે.
 રાજ અધર્મ એમ ઉચરે છેરે, તેથી જોલ કરે દરવાજા—સૂણો.
 એવી વાણી સૂણી હું અહીં આબ્યો, ઉપર કદા તે ખબરજ લાબ્યો;
 રાજા—હાય બનાવ બન્યો શું આવોરે, અલ્યા આવું હું સદ્ય તું ત્યાંજ.
 (જ્યાં મહાજન ઉભાં હતાં ત્યાં રાજા આવેછે.)

(ક્ષત્રી કલંગ કયમ લેશેરે—એ રાગ.)

રાજા—સૂણો વણીક તણા સરદાર, હું પિતા ધર્મ નહીં તજુંરે;
 શું દુઃખ પડ્યું આ વારે—હું પિતા ધર્મ.
 કરું દુષ્ટને દંડ અથાગ—હું પિતા ધર્મ.
 જોણે સાધ્યો હોય તમશું લાગ—હું પિતા ધર્મ.
 કોણે દુખવ્યાં મુજ આ બાજ—હું પિતા ધર્મ.
 તેનો આણું જોતાંમાં કાળ—હું પિતા ધર્મ.
 કહો સાચું જે હોય મુજ આણ—હું પિતા ધર્મ.
 પછી સુખે જાઓ નિરવાણ—હું પિતા ધર્મ.

ત્રીતાળી—ચોપાઈ

એકજણ—અરે પિતા ધર્મ તો ગયો, તારો કુંવર અકરમી થયો;
 બીજો—નહીં સારાને રહેવાનું કામ, ખમવું દુઃખ પડે કદી આમ.
 ત્રીજો—નગરશેઠની દીકરી ઓણા, કરી કુદશી કુંવર ન ગુણા;
 ચોથો—આજ એનોને કાલ અમારો, વારા ફરતજ આવે વારો.
 પાંચમો—તેથી તજીએ અમે તારું ગામ, તુજ કુંવરે મુકી સૌની મામ;
 છઠ્ઠો—એનો એક ન જડ્યો ઉપાય, તેથી નગર તજી સૌ જાય.

(અરે લાલ દેવ—એ રાગ.)

રાગ—અરે કોઈ હાજર, સૂણો મારી વાત;
 કાઢો નથ્ર બાહર, તે બે કમળત.
 અરે કાઢો નહીં તો, ધરી શમશેર;
 કરી શીશ જુદા, નકી આજ કેર.
 ફરે બાર વર્ષ તે દેશ વટે,
 પછી આવે જો તેને આવવું ઘટે;
 જોણે બોળી મારી પ્રજા તણી લાજ!
 તેને રાખી શું, કરવું હવે કાજ.

પ્રવેશ ૪ થો.

(સ્થળ માનસિંહ અને અમયસિંહનો ખાનગી ઓરડો.)
 (દેવવટે જવાના અગર સાંભળી માનસિંહને અમયસિંહ કહેછે.)

લાવણી.

(અધબીચ મહોબત તોડી મેં દરદી દીવાના—એ રાગ.)

સદ્ગુણી ભ્રાતા વિચારી હ્યો હવે શીરપરનો આરોપ—ટેક.

નહીં વાયું કંઈ (૨) તેથી મન ઉપજ્યો પરિતાપ,

કટુકૃષ્ણ તેનાં આખીઆં જુઓ દૃષ્ટી કરીને આપ; સદ્ગુણ

પરનારી પ્રીત (૨) ચિત્તથી જે મનમાં ચાહે,

મુખી કહો ન ખસીતતે, મુજ વચન ધરો મનમાંહે; સદ્ગુણ

એ ઝેર વધીના (૨) કૃષ્ણ ભર્યાં જો આપ,

વિમાસવું થાને પડે, ગ્રહો ધનુષ અસિને આપ. સદ્ગુણી

(૮)

પ્રવેશ ૫ મો.

(સ્થળ—રાણી વાસ.)

(બંને બાઈ પોતાની મા પાસે રજા માંગેછે.)

વણુજારાનો રાગ.

મા—પુત્ર શરીર સકોમળ તમતણા—તમને નહીં ગમેરે;
છોકરા—અમે અટન કરીશું, દેશે ધણા—અમને બહુ ગમેરે.
મા—પુત્ર વયકિશોરી, વન બિહામણા—તમને નહીં;
છોકરા—માડી કુદરેતી ખેલ, નેશું ધણા—અમને.
મા—પુત્ર વાધ વર બિહામણા—તમને;
છોકરા—માડી પુત્ર અમો ક્ષત્રી તણા—અમને.
મા—પુત્ર પુણ્યની સયાએ પોઢતા—તમને;
છોકરા—માડી ભૂતળ સયાની પ્રોઢતા—અમને.
મા—કરને સહાય પ્રભુ વિકટ સમે—તમને;
છોકરા—માડી કૃતેહ કરી આવીશું અમે—અમને.
બંને બાઈ રજા માગી ચાલ્યા જાયછે.

લક્ષિત.

મા—અરરે પુત્રતો, પંથપર વર્યા;
વહાલી માડીઆ ક્યમ પરહ્યા.
કુંવર તમ વિના, દિન ક્યમ જશે;
ગૈરીઅ માડીની, શી ગતિ થશે.
તમ વિના હુંતો, તણપીને મરે;
કુર થયા પિતા, તમતણા બહુ.

(૯)

કહણ કાળજી, ક્યમ રહ્યું ટકી;
તમ વિયોગથી, મરવું એ નકી.
હરખના ભર્યા, કોણ આવશે;
વહાલી મા, કહી કોણ બોલાવશે.
અતી વહાલથી, ગાલની પરે;
કરીશ કોણને, સૂમીરે ખરે.

અંક ૨ જો.

પ્રવેશ ૧ લો.

(સ્થળ એક ઘોર જંગલ.)

હુમરી.

(રથમે રઘુનંદ આહી ખડે—એ રાગ.)

અભયસિંહ—જીઓ ધીટ અરણ્યમાં આવી પડ્યા,
તહો માર્ગ જડે વૃક્ષ ઝાડી થકી—જીઓ.
બહુ શોભીત વૃક્ષતો વિધિ તણા,
જીઓ પક્ષી અનુપમ ગાય નકી—જીઓ.
અહા પવન સુગંધી ભૂરંગ ભલો,
જીઓ હરિત સુરંગ શોભા અદકી—જીઓ.
અતી રમ્ય સરોવર મિષ્ટ જળે,
કમલાગર છાયું દ્વિરેક થકી—જીઓ.
પણ રાત રહે જનલે અહીંઆં,
મહીપાશુરી કોપ કરેજ અતી—જીઓ.

(૧૦)

તેથી ભાઈ અહીં વસવું નહીં લાયક,
વાયક એ મુજ સત્ત કરી—જુઓ.

માનસિંહ — રાગ ઉપરનો.

મરસહજ મણીધર નાગ ફરે,
અતિ હીંસક પ્રાણી હજાર થકી—જુઓ.
કદી આયુધ ધર રણ યત્ત રોપે,
મર કોપ કરે મહાકાળી નકી—જુઓ.
કદી સંકટ સહજ વિષેસ પડે,
પણ ક્ષત્રી ખસે નહીં માર્ગ થકી—જુઓ.
રહે તેથી મુકામ અહીંજ કરી,
મુજ ટેકજ રાખશે કાણ હરી—જુઓ.

(એ મુજબ કરી ત્યાંજ નિવાસ કરેછે, માનસિંહ સુધ
જાયછે, અને અભયસિંહ જાગતો રહેછે ત્યાં કાળી તથા
મહીપાશુરી પ્રવેશ કરેછે તેને જોઈ અભયસિંહ પણ જા-
ગતો સ્વપ્ન જાયછે.)

કાળીકા—(અરે યોગી તું ક્યમ ફરેછે ઉદાસ—એ રાગ)
મારા આ અરણ્યમાં મનુષ્ય વકી, કરોબન ભક્ષણ તેનું નકી;
કદી જાય જીવતા જો અહી થકી, થશે ક્રોક અક્ષર આજ નકી.
મહીપાશુરી—

અરે બેન તું મહા માયાવડી, વદે વેણ ક્યમ તું ઓછાં ચડી;
એ તો જંતુ જીવ તું દેવી ખરી, ક્યે ભક્ષ પ્રાકૃમ નહીંરે જરી.
મહીપાશુરી— સાર્દુલ વિક્રીદીત વૃત.

હમણા આવશે એક નાગ મણીધર, મુકી મણીને જશે;
તેપર પાત્રજ ઢાંકીને દીલ ધરી, વૃક્ષે ચડીને જશે.

મારો લઈ પછી આવશે, મણિ કને ઝોટા સ્વફેણી તણા;
 મારી થાકી લોથ થઈ પછિ પડે, લેપ્રાણુ ને તે તણા.
 મારી લઈ મણિ ભ્રાતના શિરપરે, બાંધેજ સંભાળીને;
 વળતી આવશે નારી નાગ તણી, ત્યાં કોષે ધણી રકત તે.
 દશે દંશ વિશાળજન પગ વિષે, મૃત્યુ થશે તે થકી;
 પણ શબ ને નહીં બાળશે જન તાણું, જીવેજ પાછો નકી.
 (અભયસિંહ દેવીના કહેવા મુજબ કરી ત્યાંથી કુચ કરેછે.)

પ્રવેશ ૨ ને.

સ્થળ—પાસેનું ખીજું જંગલ.

(અભયસિંહને નાગણી 'ડસેછે તેથી ઝેર ચડેછે, અને
 મરતાં મરતાં પોતાના હાથમાં લોહીથી અક્ષર લખેછે.)

(અચાનક આથો કોપ કીધો—એ રાગ.)

જશે હવે પ્રાણુ મારો, ધડી પળમાંય;
 દંશ દીધો ઝેરી મને, કર્તા કાળીમાંય.
 પણરે મારા ખારાભાઈ, માનતું વિચાર;
 રખે અગ્નિ દાહ દેતો, થાતો નહીં લાચાર.
 જે થવાનું હતું તેતો, થયુંરે અચાનક;
 પણ ને હેતુ હોતું મારો, તો રહેજે નચીત.
 આ લખવામાં મર્મ મારો, છે કાંઈ લગાર;
 શોક હવે ત્યાગ કરી, ભજજે તું કીરતાર.

દોહરો.

માનસિંહ—ધારું ધરણીધર તણું, મીઠ્યા કદી ન થાય;
 જન ધારે ત્રિધિ હશે, કાળ સર્વને આય.

(૧૨)

લલિત.

મુજ સહોદરા, ભાત માહરા;
 કહું હું પાપીશું, ગુણ તાહરા.
 પ્રથમ તાહરી, જોધ વિનતી;
 ધરી નહીં ઉરે, વિધિના કૃતિ.
 નગરીતો તજી, પીતુ કોપથી;
 રખડતા થયા, વૃત્તિ પાપીથી.
 પણ સર્વ નહીં, એટલા થકી;
 ક્યમ કરી હવે, જીવું હું નકી.
 સકળ શાસ્ત્રનો, શોધ જાણતો;
 અકળ પ્રીતથી, મોજ માણતો.
 મરણમાં અપ્પો, ભાત વાંકથી;
 થઈ રહ્યો હુંતો, રંક રંકથી.
 કદી થયે જવા, દેશ દાડલા;
 દાડી પૂછ્યે, માડી વહાલમાં.
 ઉતાર શું કહી, દમશ હું અરે;
 ધીરજ ક્યમ ધરું, પાપી હું અરે.

(માનસિંહ અભયસિંહનું લખેલું વાંચેછે અને તેથી તેના શબ્દને પડતું મૂકી આલ્યો જાયછે.)

પ્રવેશ ૩ જો.

(સ્થળ—એકાંત અરણ્ય.)

(માનસિંહ રસ્તામાં ગાબરો ગાબરો આલ્યો જાયછે.)

સિંહને જોઇને.

માલિની.

માનસિંહ—મદ્દ થકી છોકલા, ચાલતો તાકીને તું;
તુજ કટી બળ ફેરો, ગર્વ રાખે અહીં શું.
નથી નથી કદી જોયો, ભ્રાત મારો તેરે;
નહીં કર નહીં ધરતે, ગર્વ જોડો કદીરે.

વનસ્પતિ પ્રત્યે.

શીખરણી.

કરૂં તારી શેવા વનતણી, વનસ્પતિ ઉર ધરે;
હથે કાંઈ તારા ગુણ અગણ રોગોપર ખરે.
અરે મારો વાલો, અભયવીર ઉઠે ઝડપથી;
વિચારી તું કેને થઈ અતિ આશીંગણુ ઉર થકીં.

ભમરોને.

માલિની.

મધુકર શુણ વાણી, વાત સાચી કહું હું;
વનવન ફરનારો, પુષ્પ ભોગી ખરો તું.
રસગુણ રસ ભોગી, જાણમાં હોય તારા;
કંઈ મુજને બતાવે, હાથ જોડું હું મારા.

(રસ્તામાં ચાલતાં ઘોડો સમુદ્રના અવાજથી ચમકે છે.
તેથી શુદ્ધિમાં આવીને ઘોડાને કહેછે.)

સોરઠા.

માનસિંહ—રે રૂડા રેવંત, કયમ અટકયો તું આસન;
કે થઈ તુંજને ચંત, સમુદ્રમાં ઝપલાવતાં;
શું તારા જીવ માર, અટકયો છું તું અંતમાં;

(૧૪)

તોજા છોડી ઘાટ, પડી હું ભોગવીને લખશ.
(ઘોડો એકદમ સમુદ્રમાં પડેછે, પણ માથામાં મણી
ખાંધેલી છે તેથી પાણી રસ્તો આપેછે અને ચાલ્યો જાયછે.)

પ્રવેશ ૪ થો.

(સ્થળ—અભયસિંહ પડ્યો છે તે જંગલ.)

(વણનરાની દીકરી પ્રભાવતી પોતાના બાપના હુકમથી
અભયસિંહને હાથ અડાડી ઉઠાડવા જાયછે પણ મુવે-
લો જીએછે.

(સરા રારે રહે જીલ જીલ) એ રાગ.

પ્રભાવતી—લહો મીનાથ, આ ચિનતી;

થજે મારી, ખરે શું ગતી.

હતી મારી, અતિ શુભ ટેક;

વિધિ કુરતું, થયોછું છેક.

થયો મારો, પતિએ સત;

હરિ તે તો, લીધો જગપત.

હજી હું તો બાળ કુવારી;

લીધો નથી, લાવ સંસારી.

અરે ખીલતી, કળી બાળી;

હવે જીવું શું, હું બાળી.

ગિતિ.

અરે ગજબ ગુજરીઓ, થયું અચાનક કુંડું ક્યાંથી;

પીઠ સ્વર્ગ પરવરીયો, થયું પૂર્ણ આયુ મુજનું ત્યાંથી.

(૧૫)

આ યુવાવસ્તા યુજ, અગ્નિ કામની દહન કરે દેહી;
 માટે સતીજ થાઉં, હાસ્ય વાતથી થાઉં હું વિદેહી.
 અરે વસંત તુંતો ક્યમ, મધુરાં છોક્રીલસાથ કલોલ કરતો;
 તુજ સખા સંચરીઓ, મન વિશેશું તેથી નથી ડરતો.
 અરે માલતી તુંતો હર્ષથી, પતિને આલિંગન આપે;
 શું શરમાતી નથી, ધર્ષા શું મારી તું અહીં લાવે.
 (અભયસિંહ એક આલ્સણ મળવાથી જીવે છે એટલે તેને પરણે છે.)

અંક ૩ ને.

પ્રવેશ ૧ લો.

(સ્થળ—ધૂતારાની કચેરી)

(લાલણુ ધૂતારાની દાશી સખામાં આવીને બોલે છે)

રાગ ખંભાત.

(ડોલેરે જીમન મતમાતી—એ રાગ.)

ધૂતારણુનીદાશી—અહો આજ ભાગ્ય, રૂડાં દર્શ રાજ પુત્રનાં;
 ઘણે દહાડે ભિટા યશે, પીડ પત્ની લાલણુનાં—અહો.
 ધનધન દીન આજે, દુધે મેહ વરસ્યા છે;
 લાલણુઆ સંતોષે આજે, પીડ કરાં તરસ્યાં છે—અહો.
 આજ હર્ષ કરા દીન, આનંદ વધાધરે;
 ચાલો આપ મહોલું મધ્યે, ભિટો ધાઈ ધાધરે—અહો.
 (માનાસિંહ દાશીસાથે જાય છે.)

પ્રવેશ ૨ જો

(સ્થળ લાલણનો મેહલ.)

દોહરો. (રસ્તામાં લાકડાની પુતળીને જોઈને)
નેનોસેં નેના મીલે, પણ મટકું નવ હોય;
સ્તબ્ધ ચક્ષુ ઉર સ્થીરીઆ, કાજ પુતળી સોય.

પ્રવેશ ૩ જો.

(સ્થળ—લાલણનો મેહલ.)

(એ ક્ષણ મેં આધું ખારા સ્વામીનાથરે; એ રાગ.)

લાલણ—સ્વામીનાથ સ્વામીનાથ, પ્રીય પધારોરે;
આતુરજો અનાથનારી, હસ્ત ઝાલ્યોરે—સ્વામી.

વેવિશાળ મારે ઠીધું, આપ સાથરે;
પરણીને વિસારી, બાળથી અનાથરે—સ્વામી.

હવે નથી કાંઈ વાંક દાસી જોડે હાથરે;
અહોં લઈ વિશ્રામ પછી, તેડો સાથરે—સ્વામી.

આનપાન તજ્યું, આપ નામ માળે;
જપતી દિવસ રાત, દુઃખતો વિસાળરે—સ્વામી.

(માનસિંહને ઝેરવાળું જમણુ પીરસેછે તે તે ખાતો નથી તેથી.)

આશાગોડી.

જમણુ જમો બડભાગી, પીયા મારી લગની તમચુ લાગી;
તમને જોઉં નીહાળી ચક્ષુથી, તેથી થઉં અનુરાગી—પીયા.
પૂરણ પ્રીતથી પાક કર્યાછે, સાદરથી હ્યો આરોગી—પીયા.
સ્તબ્ધ થઈ ક્યમ બેઠા સુગુણુ, આપ શુંછોરે વિરાગી—પીયા.
આપ જમો નહીંતો દઉં હું હત્યા, શીય ધરુ છવ ત્યાગી—પીયા.

શું હું પાપી થયાં પીડિ દર્શન, પણ ન થઈ સદ્ભાગી—પીયા.

માનસિંહ—(મનમાં) સોરઠો.

જમવા ઝાઝી તણા, આદર અધિકો ને કરે;

વદે મીઠી મુખવાણ, લક્ષણ એ લુચ્ચા તણા.

હાવભાવ ભલ હોય, પણ ચતુરાં ચોરી ચહે;

લક્ષણ લલના ભોય, બહેમ ધરે મન માહરું.

(માનસિંહ ઘણી મહેનત તથા ચતુરાઈથી તેનાથી બચેછે અને આખરે તેને ખુશ કરી તેને પરણે છે અને ત્યાંથી પાછાં વળતાં નગરીનું રાજ મળેછે તે વખતે અભયસિંહ યાદ આવેછે તેથી.

અંક ૪ થો.

પ્રવેશ ૧ લો.

(સ્થળ—રાજમહેલ.)

માનસિંહ—(મહેલમાં એકલો.)

(કૃપાળુ દેવ દયાળુ તું—એ રાગ.)

વિધાત્રીની, અરે શું કૃતિ;

નહીં પોહ્યાંયે, કદી ત્યાં ગતિ.

હતો દીન એક, વૈભવનો;

થયો પછી છેક, સંકટનો.

તજ્યાં મેડી, ઝડપ્યાં ત્યાં;

રહ્યા જઈ છેક, જંગલમાંહ.

(૧૮)

હતો પ્રીયભાઈ, ગુમાવ્યો મેં;
પડ્યો ધૂતપાસ, બચાવ્યો તે.
પળી ફરતી થઈ, છાયડી;
વિધિ લાઁયું, અહીંઆં ચડી.
મળ્યું સર્વ રાજ, ભોગાદી;
અરે પ્રીયભાઈ, મળશે કદી;

રાગ કશીદા.

વિના પ્રીયભાઈકું દેખે, નહીં દીલકો કરારી હે;
નહીં મેં રાજકા ખ્યાસા, નહીં ગાદી ખ્યારી હે—વિના.
સુનાતળ તાતકા ગુસા, લગા ખંજરે કારી હે;
દીઠા જળ ભાતકા મરના, લગી ઉરમેં કઠારી હે—વિના.
દેખું એ ભોગ બડકેસા, સખી મુખતો વિકારી હે;
મન કાયા મુખ હે ભૂપર મતિ એશી વિચારી હે—વિના.

—ૐૐૐ—

પ્રવેશ ર ણે.

(સ્થળ—કુંભારનું ઘર.)

(દરવાનથી અધમુવો થયેલો અભય કુંભારને હાથ
આવતાં કુંભારણો રાજી થાયછે અને ભિગોળ્યો મળી
રાસડા ગાયછે.)

(અંબીકા અલભેલી—એ રાગ.)

તેતો વાઝિયા મેણું ભાગ્યુંરે ભાઈ રંગીલા;
માઈ ચિતડું તુજમાં, લાઁયુરે ભાઈ રંગીલા.
તુંતો રૂપ અનુપમ લાવ્યોરે ભાઈ રંગીલા;

(૧૯)

તુંતો દેખાય ડાહ્યો ડાહ્યોરે બાઇ રંગીલા.
તારું કરશું અમેતો જતનરે બાઇ રંગીલા;
મારો એકનો એક તું તનરે બાઇ રંગીલા.

(એવામાં દરબારનાં સિપાઇઓ આવી અભયસિંહને
પકડી લયછે.)

(જીયો માણીગર બંદલો.)

જીયો મારો પ્રીય છોકરો, એના શા હવેતો હાજરે;
મારી ચડાવશે દવને, જેથી લહે વહાણ ચાકરે—જીયો.
લખણ બત્રીશે પૂરો હતોરે, બુદ્ધિ ગુણનો નિધારે;
નગરશેઠ વહાણ માટ તે હવે, થશે ભોગ તે નિદાનરે—જીયો.
અહો હરિઆ તે શું કંઈરે, મેળી આપ્યું રતનરે;
પણ આશ મનની મનમાં રહી, નવ થયું જતનરે—જીયો.
અરે રાજ તને શું ગમ્યુરે, નગર વહાણ માટરે;
હરે વિચાર ન હપજ્યો, સોનું આપે લોહ સાટરે—જીયો.

પ્રવેશ ૩ જો.

(અભયસિંહને બત્રીશે ચડાવવા સાર દરિયા કીનારે લઈ
ગયાછે, ત્યાં તે સૂર્યની મુગ્ધિ કરેછે.)

અભયસિંહ—સૂર્ય પ્રતિ

તોટક.

જય જ્યોતિ સ્વરૂપ, નિરંજન તું;
તમ નાશક સ્તાન, પ્રસારક તું.

(૨૦)

જગના તનના, અંધકાર ટળે;
તુજ રૂપ અખંડ, નીહાળી પજે.
જગ પાપ અથાગ, કરે કૃતિથી;
વળી પુન્ય કરે, સદ્વૃત્તિ થકી.
સહુ જાય ન દષ્ટી, બહાર કદા;
જન ચક્ષુ વિમુ, ગાણું હું સર્વદા.
શુદ્ધ શક્તી અલગ રહી પ્રકાશે;
ઘટમાં તુજ રૂપ સદૈવ વસે.

હઉં જો નિજ ધર્મ, વિષે સમ હું;
ગતિ આપ વહાણ, જરા વિમુતું.

(પછી ટચલી આંગળી કાપી લોહીનું ટીપું મુકે છે
તેથી વહાણ ચાલે છે.)

અંક ૫ મો.

પ્રવેશ ૧ લો.

(જાવામાં રાજાની કન્યાનો સ્વયંવર થાય છે ત્યાં હાથણી
ત્રણ વાર અભયસિંહ ઉપર કળથ ઢોળે છે એટલે.)

જાવાની રાજપુત્રી.

(અચાનક આસો કોપ કીધારે કીરતાર) એ રાગ.
એ છે મારો પતિ બેની એ છે મારો પ્રાણ;
નકી માનો સહુ તમે, એ છે મારો પ્રાણ—ટેક.
ભલે હોય દાસ એ તો વણીક કેરો દાસ;

(૨૧)

પણ ગુણ પૂરા એમાં બત્રીશ નિવાસ—એ છે.
જાત હું જાણું ન દાસી દીસે ક્ષત્રી પુત્ર;
વિધિએ નિર્મા જ નકી જોકુ ધરસૂત્ર—એ છે.

અંક ૬ ઠો.

પ્રવેશ ૧ લો.

(વેપારીના કહેવાથી માનસિંહ જાવાની પુત્રીને પરણવા
જાય છે ત્યાં દાસિ મર્મમાં કહે છે.)

શીખરણી.

દાસી—પીતા કેરા કોપે, તજી નગર ચાલ્યા વનમાહી;

ગુમાવી ત્યાં બંધું, ગુમ કરીશું પ્રીતિ તજી તહીં.

હતો વિધિ સાધો થઈ સજીવનારી પરણી તે;

ગયો બંધુ નગરે, થયો પુત્ર કુંભારજ ધરે.

અરે મોટો ભાઈ, થઈ નિર્દય સોખ્યો વણીકને;

ચડાવા બત્રીશો, લઈ ગયા અડધા જહાજ જીનું.

બચી ત્યાંથી જાવા પરણી લાવ્યો પદમની;

કનિષ્ઠ બંધુ પત્ની, વરથે શું કાણી કરમના.

આ મર્મનાં વચન સાંભળી માનસિંહ અભયસિંહને મળવા
આતુર થઈ ગયો અને દાશીને કાલાવાલા કરી આખરે
અભયસિંહને ભિલ્યો બંને ભાઈ હળીમળી સ્વદેશ પ્રત્યે ગયા.)

રાગ કલ્યાણ.

સુણો સભાજનો, શીખ માગીએ અમો;

(૨૨)

માન અભય રીતી, હૃદય રાખજો તમો.
 માનસિંહનું માન રઘુને, અભય થયોછે અભય;
 ક્ષત્રીવટ સાચવી સૌ વખતે, ટાળ્યો નહીં વિનય—સુણો.
 વિકટ સમે જે સંકટ પડીઆં, સહીયાં રાખી ધીર;
 હિમત, સદ્ગુણ, જ્ઞાન થકી જય કીધો ઉભયજ વિર—સુણો.
 અડતીમાં રાખી ક્ષમાને, સંકટ ધીરજ ધાર;
 યુક્તિ પ્રયુક્તિ પાર ચલાવી, વળી આ નગ્રમોઝાર—સુણો.
 ક્ષત્રી હિમત, ક્ષત્રી બુદ્ધિ, ક્ષત્રી વિવેક વિચાર;
 હંશ્વર અર્પણ કરે સર્વદા આયોજીત મોઝાર—સુણો.
 સાહસને સુરાતન વિના, ન મળે શાન્તિમાન;
 સ્વારથ બુદ્ધિદુર થાયતો, હોય સ્વતંત્ર કમાન—ણો.
 વિના ગુણ વિવેકને હિમત, બળહિંદમાં હોય;
 પુનઃસ્થાપના થાય ફરીને, એવ સર્વનું જોય—સુણો.

દોહરો.

મગન થયા સૌ સભ્યજન, લાગી આમાંલગા;
 મગન શંકરને સ્તવે, રહો સદા સૌ મગન.

દોહરો.

સુણુજો સુગન જનો તમે, વિનતી મારી આસ;
 બુલ સુધારી વાંચશો, ઉરમાં એવી આસ.

સમાપ્ત.

(૨૩)

અગાઉથી ગ્રાહક થનારનાં મુખ્યારક નામ,

૧૦૦ રા. ભવાન મનજી. ૧૦ વૃજલાલ કેશુરચંદ. ૮
અકબરમીયાં દાદામીયાં. ૮ સુંદરલાલ કેવળરામ. ૮
રા. રા. કરસનજી દેવજી. ૫ શેઠ અંદરજી દેવચંદ. ૫ રા.
રા. પ્રાગજી કાળીદાસ. ૫ રા. રા. ગીરધરલાલ કેશુરચંદ.
૨ રા. રા. છગનલાલ નરભિરામ. ૨ બાઈ મગનલાલ હ.
રિલાલ. ૨ ત્રીભોવન ભવાનીશંકર. ૧ રા. રા. મહેતાજી
જીવરાજ ઠાકરશી. ૧ રા. રા. બેચર આણંદજી. ૧ રા.
હુમરાજ ઠાકરશી. ૧ રા. ગીરધરલાલ હરજીવન. ૧ રા.
નુરબાઈ ગનીબાઈ. ૧ રા. પ્રાણજીવન લાલજી. ૧ રા.
સાંકજેશ્વર દામોદર. ૧૦ ગોરીંદરાય બળવંતરાય. ૧ મોદી
જમાલ શવજી. ૧ રા. અલીજીસમ. ૧ ત્રીભોવન પરસો
તમ. ૧ રા. રા. જીવા ઠાકરશી. ૧ રા. કૂલચંદ ધારશી. ૧
રા. ધામ્રામ હાસમ. ૧ રા. ગોવરધન ભગવાન. ૧ રા. દેવચંદ
શામજી. ૧ રા. કહાનદાસ ગોવીંદજી. ૧ રા. પ્રતાપરાય
કરણાશંકર. ૧ નાનાલાલ છમીલારામ. ૧ રા. દેવી દાસબાઈ.
૧ રા. મહેતાજી પૂરસોતમ બેહેચર. ૧ લીલાધર રવજી.
૧ રા. રામજી પ્રેમજી ૧ રા. મુળજી પ્રમાણંદ.

(૨૪)

વાંચો અને વિચારો.

૧૦૦ ગ્રાહક થશે તોજ બાહર પડશે.

ગપગેજેટ.

રંગીલું, રસીલું સસ્તું અને હરતું માસિક ચોપાનિહું મા-
ચ્યના ૧લી તારીખે બાહર પડશે જેમણે ગ્રાહક થવાની
ઇચ્છા હોય તેમણે જલ્દી નામ નોંધાવવાં.

કિંમત વર્ષ ૦—૧૨—૦ ટપાલ ખર્ચ માફ.

મગનલાલ શંકર પટેલ, એન્ડકંપની.

વાર્તા પ્રકાશ.

(૪ આના ખર્ચાને હસાહસની જગા કરો.)

નામનું પુસ્તક થોડા વખતમાં મારી તરફથી બાહર પડ-
શે જેમણે લેવાની ખાએશ હોય તેમણે જલ્દી નામ
નોંધાવવાં કિંમત ૦—૪—૦ અગાઉથી.

બેચર આણંદજી મકાણી. માંગરોજ.

ગમતપ્રકાશ.—નામનું રસીક ચોપાનિહું વિદ્યા ઉત્તેજન
મંડળી તરફથી થોડા રોજમાં બાહર પડશે માટે જેમણે
ગ્રાહક થવું હોય તેને સેક્રેટરીને પૂછવું.

ઇશ્વાહીમ કાસમભીયાં.

વિદ્યાઉત્તેજન-સેક્રેટરી, —માંગરોજ.

શેહેરસંગ્રહ.

કિંમત ૦—૪—૦

જેમાં ૫૦૦ ઉમદાશેહેરનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યોછે
અને કિંમત જુજ રાખીછે માટે જેમને ગ્રાહક થવાની ઇ-
ચ્છા હોય તેમણે નિચેને સરનામે લખી જણાવવું.

ઇશ્વાહીમ કાસમભીયાં.—શેખ માંગરોજ.

વાંચ્યો અને શાચ્યો,

સૂચના.

આ નાટક કોઈને બજવી બતાવવું હોય તેણે નિચે સહી કરનારને પુછવું, એટલે પુરતો બંદોબસ્ત કરવામાં આવશે. અમારી તરફથી નીચે લખેલાં પુસ્તકો બાહાર પડશે.

બ્રાહ્મણ અને સિંહ. ૦—૦—૬

સોના રૂપાનું ઝાડ. ૦—૩—૦

બોધવચન. ૦—૧—૬

શીખામણની યાત્રા. ૦—૦—૬

બીજી ધોરણ. ૦—૨—૦

પહેલું ધોરણ. ૦—૧—૬

મહારાજા ભરથરી. ૦—૧—૦

જેમણે ઉપલાં પુસ્તકો વિષે કાંઈ પુછવું હોય તેમણે નિચે સહી કરનારને પુછવું, જેથી જવાબ મળશે.

મગનલાલ શંકર પટેલ.

એન્ડ કંપની.

માંગરોળ.

